

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

27 август 2020 година

ПЪРВИ МОДУЛ (60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 30. включително отбелязвайте в листа за отговори.

1. В кой ред е допуснатата правописна грешка?

- А) смаяни, стреляли, изветряли
- Б) увенчавам, осолявам, окопавам
- В) детайли, покрайнини, смайване
- Г) запълвам, завързвам, завършвам

2. В кой ред НЕ е допуснатата правописна грешка?

- А) ястреб, философ, водопровод
- Б) градче, подпора, расклон
- В) пораснали, властни, връсници
- Г) одбрана, гонитба, сближаване

3. В кое изречение е допуснатата правописна грешка?

- А) Разбрахме, че същността на проблема е в належащата потребност от промяна на мисленето.
- Б) Морският климат е подходящ за профилактика и за лечение на бронхиялни заболявания.
- В) В древността хората са се занимавали изключително с животновъдство и със земеделие.
- Г) Книжарят е лице, което се занимава с продажба на книги, тетрадки и канцеларски материали.

4. В кое изречение НЕ е допуснатата правописна грешка?

- А) Синът ми вече е десетгодишен.
- Б) Гледаш ли научно-популярни филми?
- В) Произвеждат се и еко автомобили.
- Г) Обявявам 10 минутна почивка.

5. В кое изречение е допуснатата правописна грешка?

- А) Първото изкачване на Черни връх бележи началото на организирания туризъм.
- Б) Всеки от нас като малък в края на годината е писал писма до дядо Коледа.
- В) На изпита много ме затрудниха въпросите за периода след Балканската война.
- Г) От таблицата личи, че средната надморска височина на Западните Родопи е 1098 м.

6. В коя от подчертаните думи е допуснатата граматична грешка?

На изложбата са показани десетки екземпляри (А) от последните археологически находки. В специална витрина са поставени три сребърни подноси (Б). Двама археолози (В), участвали в експедицията, ще изнесат лекции за значимостта на няколко предмета (Г), открити по време на разкопките.

7. В кое изречение е допуснатата грешка при членуването?

- А) Планира се развитието на отделни отрасли на леката и тежка промишленост.
- Б) Прекосиха гората по тясната и стръмна пътека и излязоха на поляната.
- В) Астронавтът Нийл Армстронг е първият човек, стъпил на Луната.
- Г) Журналистът от Българското национално радио благодари за наградата.

8. В кое изречение е допусната граматична грешка?

- А) В Бургаския и във Варненския залив има големи пристанищни съоръжения.
- Б) „Вече можеме да четем, да пишем и да смятаме“ – казват първокласниците.
- В) Говорейки разпалено по телефона, тя пресече неправилно оживения булевард.
- Г) Певецът се надява да изненада и да зарадва феновете си със своя най-нов албум.

9. В кое изречение е допусната пунктуационна грешка?

- А) От години лалетата, зюмбюлите, нарцисите и фрезииите са най-продаваните цветя през пролетта.
- Б) Неговите творби, отличаващи се с необичайна образност се представят в най-известните галерии в света.
- В) Вглеждайки се внимателно, съседът забеляза появилата се пукнатина по оградата на отсрещната къща.
- Г) Служителят, разбира се, има право на писмено възражение по условията на договора.

10. В кое изречение е допусната пунктуационна грешка?

- А) Присъстващите на срещата нито се зарадваха, нито се изненадаха при появата ми.
- Б) За празниците ще се обадя на всички роднини и приятели, и лично ще ги поздравя.
- В) Всички предишни опити да постигнат споразумение, са завършвали с неуспех.
- Г) Мъжът вървеше бавно, а хората, които срещаше, го поздравяваха почтително.

11. В кое изречение НЕ е допусната лексикална грешка?

- А) Историческите извори за прекръстването на българите по времето на княз Борис I са многобройни.
- Б) Благодарение на неблагоприятните климатични условия намалява броят на пчелните семейства в света.
- В) При последните проучвания се констатира, че цените на двустайните апартаменти са много скъпи.
- Г) Двамата колеги постигнаха консенсус по решението на неочаквано възникналия проблем.

12. В кой ред фразеологичните съчетания НЕ са синоними?

- А) превивам се от смях – умирам от смях
- Б) правя се на ударен – правя се на три и половина
- В) хващам се за сламката – хващам се за главата
- Г) тече по вода – върви по мед и масло

13. От коя творба е следният откъс?

Нито имаше кой, нито можеше някой да му помогне. Той клекна до падналия кон. После седна, взе главата му и я тури на коленете си. Гледаше го едно око голямо, препълнено с мъка и вътре в него светеха лъчите на звездите.

- А) „Дядо Йоцо гледа“
- Б) „Занемелите камбани“
- В) „Другоселец“
- Г) „Андрешко“

14. В кой ред авторът на всички творби е Христо Ботев?

- А) „Елегия“, „Борба“, „Моята молитва“
- Б) „Стон“, „Майце си“, „На прощаване“
- В) „Борба“, „Градушка“, „Към брата си“
- Г) „Елегия“, „Левски“, „Хаджи Димитър“

15. Станчо и Лазар Дъбака са герои от творби на:

- А) Иван Вазов
- Б) Йордан Йовков
- В) Алеко Константинов
- Г) Елин Пелин

16. Коя от посочените творби е повест?

- А) „Чичовци“
- Б) „На оня свят“
- В) „Разни хора, разни идеали“
- Г) „Песента на колелетата“

17. В коя двойка герои е вплътена идеята за силата на любовта?

- А) Рада и Шибил
- Б) Албена и Куцар
- В) Ралица и Стоичко
- Г) Елка и Павел

18. В кой от посочените разкази на Йордан Йовков цветята се свързват с красотата и любовта, към които се стреми човекът?

- А) „Песента на колелетата“
- Б) „Серафим“
- В) „Другоселец“
- Г) „Последна радост“

19. Страданието, което е следствие от раздвоението, самотата, вечното съмнение, е характерно за творби на:

- А) Иван Вазов
- Б) Гео Милев
- В) Пейо Яворов
- Г) Алеко Константинов

20. Коя творба се свързва с естетиката на *символизма*?

- А) „Маска“
- Б) „Ралица“
- В) „Индже“
- Г) „Елегия“

21. В творбата на Йордан Йовков „Шибил“ срещата на Шибил и Рада в планината изпълнява ролята на:

- А) експозиция
- Б) завръзка
- В) кулминация
- Г) развръзка

22. Какво е подчертаното изразно средство?

*Помниш ли, помниш ли тихия двор,
тихия дом в белоцветните вишни?*

- А) епитет
- Б) оксиморон
- В) литота
- Г) антитеза

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 23. до 30. включително).

ТЕКСТ 1

Древните гърци смятали делфина за свещено животно, затова и му отредили място в своята митология. В древногръцкото изкуство често може да се види изображение на човек, яздещ делфин. Така елините си представяли, че душата на мъртвия стига до отвъдния свят. Изображението на делфин се среща и в етруски погребални рисунки отново като същество, което пренася душите на покойниците. Самото название *делфин* произлиза от старогръцката дума *делфис*, която означава „с утроба“.

Окраската при делфините може да бъде от сива до черна на гърба, а на корема – от светлосива до бяла. Има делфини, които са изцяло бели, но те се срещат много рядко. Обикновеният делфин достига средна дължина на тялото около 2 – 2,6 м и тегло 130 – 135 кг. Делфините плуват изключително елегантно, което се дължи на тяхната вретеновидна форма, осигуряваща им забележителна бързина (скорост обикновено от пет до дванайсет километра в час, а в някои случаи дори и до трийсет и пет километра в час), а раздвоената опашка, видоизменена в **опашен плавник**, е основният им двигателен орган.

Делфините могат да останат под вода до петнайсет минути. Тъй като имат нужда от кислород, те редовно излизат на повърхността, за да си поемат въздух. На горната и на долната си челюст имат между 40 и 60 конусовидни зъба. Хранят се с риба, калмари, морски костенурки, морски бозайници и дори птици, като използват специална техника за откриването им, наречена *ехолокация*. Тази техника представлява използване на звукови вълни, които се отразяват в прегради в пространството, като на базата на закъснението на отразения звук се определя местоположението на обектите. По този начин делфините бързо и лесно намират храната си. Чрез издаване на пискливи звуци, наподобяващи свирукане, те общуват помежду си. Мозъкът на тези бозайници, които са едни от най-интелигентните същества на Земята, тежи 1500 – 1700 грама, докато мозъкът на човека тежи едва 1200 грама.

ТЕКСТ 2

– ***Лесно ли се поддават на дресура делфините?***

– Да, те показват забележителна склонност към дресировка, към усвояване на доста трудни упражнения. Никой друг бозайник, включително и човекоподобната маймуна, не е способен за толкова кратко време да придобие толкова условни рефлексии, колкото делфините. Всичко това се обяснява с високото ниво на развитие на тяхната нервна система. Достатъчно е само два-три пъти да им се покаже какво се иска от тях, за да усвоят ново движение.

– ***Какъв трябва да бъде подходът към делфините, за да се постигнат най-бързи и качествени резултати при обучението?***

– Първото нещо, което трябва да имаме предвид, когато говорим за обучение на делфините, е фактът, че работим с живи същества, които не можем да накажем, тъй като и при най-малкия опит да се наложим над тях със сила, те напълно ще игнорират присъствието ни. Ако ги стимулира положително, дресьорът може да накара делфините да направят всичко.

– *Като им се даде някакво лакомство, нали?*

– Контактвайки с дресьори на кучета, често се сблъскам с това схващане, но то не важи за делфините. Основният момент при отработването на всяко едно упражнение не е свързан пряко с даването на лакомството. По време на обучението на делфините им се дава възможност да разберат, че трябва да подскочат във въздуха, ако дресьорът вдигне едната си ръка, като този жест означава **зелена светлина** за скока. Звуковият сигнал на дресьора по време или в края на изпълнението показва на делфините, че той ги е харесал и че са заслужили наградата си, която може да бъде не само лакомство, но и прегръдка, милувка, похвала.

23. От коя сфера на общуване е Текст 1?

- А) естетическата сфера
- Б) институционалната сфера
- В) научната сфера
- Г) битовата сфера

24. Кое от посочените твърдения е вярно за Текст 1?

- А) Осведомява за произхода на делфините.
- Б) Опровергава факти за делфините.
- В) Регламентира отношението към делфините.
- Г) Представя сведения за делфините.

25. Словосъчетанието *опашен плавник*, употребено в Текст 1, е:

- А) фразеологичен израз
- Б) терминологичен израз
- В) метафоричен израз
- Г) диалектен израз

26. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според Текст 1?

- А) В етруските и в древногръцките вярвания делфинът се свързва с пътуването на душите след смъртта.
- Б) Делфините бързо и лесно намират храна чрез използване на специална техника, наречена *ехолокация*.
- В) Заради формата на тялото си делфините са в състояние да достигнат при плуване скорост над 35 км/ч.
- Г) Мозъкът на делфините, едни от най-интелигентните бозайници на Земята, тежи повече от човешкия мозък.

27. От коя сфера на общуване е Текст 2?

- А) медийната сфера
- Б) битовата сфера
- В) институционалната сфера
- Г) естетическата сфера

28. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно за Текст 2?

- А) Дават се сведения за подхода към делфините по време на тяхната дресировка.
- Б) Споделя се схващане за начините на стимулиране на делфините при обучението им.
- В) Отрича се способността на делфините да се поддават лесно на дресировка.
- Г) Изразява се мнение, че делфините имат високо ниво на развитие на нервната система.

29. С коя дума може да се замени подчертаният израз *зелена светлина* в Текст 2, без да се промени смисълът на изречението?

- А) порицание
- Б) похвала
- В) разрешение
- Г) възнаграждение

30. Кое от посочените твърдения е вярно според Текст 2?

- А) Сред бозайниците човекоподобните маймуни са способни за най-кратко време да придобият най-много условни рефлекси.
- Б) При дресурата делфинът се научава да разпознава определен жест от страна на дресьора и да реагира.
- В) След всяко добре изпълнено упражнение делфините винаги получават като награда някакво лакомство.
- Г) При дресурата на делфините много често се прибегва до наказание като основен елемент от обучението им.